

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

CHET TILLARNI O'QITISHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING TAMOYILLARI VA YONDASHUVLARI

Kushiyeva Nodira Habibjonovna

Pedagogika fanlari doktori (DSc)

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Suvankulova Aziza Nuriddin qizi

Guliston Davlat Universiteti tayanch doktoranti,

+998994747410

aziza.suvankulova1991@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15178968>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun'iy intellektga asoslangan chet tillarini o'qitishning asosiy tamoyillari, metodologiyalari va axloqiy jihatlari ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellekt integratsiyasi shaxsiylashtirilgan, interaktiv va moslashuvchan ta'lim tajribalarini taklif qilish orqali til ta'limida inqilob qildi. NLP (tabiiy tilni qayta ishlash), nutqni aniqlash va intellektual o'qitish tizimlari kabi texnologiyalar real vaqt rejimida qayta aloqa, avtomatlashtirilgan baholash va ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilish imkonini beradi, ayniqsa oliy ta'limda faollik va samaradorlikni oshiradi. Tadqiqot til o'rganishda sun'iy intellektning afzalliklari va muammolarini ta'kidlash uchun so'nggi tadqiqotlarni tahlil qiladi va inson-sun'iy intellekt muvozanatli yondashuvini saqlab qolgan holda sun'iy intellekt vositalarini optimallashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi. Yakuniy hisobda, sun'iy intellekt ta'limni yaxshilasa-da, tanqidiy fikrlash, madaniy tushunish va sun'iy intellektdan axloqiy foydalanish uchun inson o'qituvchilari hamon muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar. Sun'iy intellekt, chet tillarini o'rganish, sun'iy intellekt vositalari, oliy ta'lim, shaxsiylashtirilgan ta'lim, interaktiv ta'lim.

Abstract. This paper explores the core principles, methodologies, and ethical considerations of AI-driven foreign language instruction. AI integration has revolutionized language education by offering personalized, interactive, and adaptive learning experiences. Technologies like NLP, speech recognition, and intelligent tutoring systems enable real-time feedback, automated assessment, and data-driven decision-making, enhancing engagement and efficiency, especially in higher education. The study analyzes recent research to highlight both the benefits and challenges of AI in language learning and provides recommendations for optimizing AI tools while maintaining a balanced human-AI approach. Ultimately, while AI enhances learning, human educators remain essential for critical thinking, cultural understanding, and ethical AI use.

Keywords. Artificial intelligence, foreign language learning, AI tools, higher education, personalized learning, interactive education.

Kirish. Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi chet til ta'limida tub burilish yasadi, bu esa o'rganuvchilarga o'z ko'nikmalarini rivojlantirishning innovatsion usullarini taqdim etdi. Avtomatlashtirilgan repetitorlik, interaktiv chatbotlar, real vaqt rejimida talaffuzni baholash va shaxsiylashtirilgan ta'lim usullari kabi SI ga

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

asoslangan ilovalar chuqur va samarali ta'lim tajribasini yaratadi. Ushbu texnologiyalar nafaqat o'quvchilarga tezkor fikr-mulohazalar beradi, balki o'qituvchilarga o'quvchilarning yutuqlarini yanada aniqroq kuzatishda yordam beradi. Oliy ta'limda SI til o'rgatishni takomillashtirish, avtomatlashtirilgan yozish yordami, moslashuvchan o'quv dasturlarini loyihalash va SI ga asoslangan talaffuz mashg'ulotlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng qo'llanilmoqda. O'zining salohiyatiga qaramay, ta'limda SI integratsiyasi ma'lumotlar maxfiyligi, algoritmik xatolar va texnologiyaga haddan tashqari bog'liqlik bilan bog'liq xavotirlarni ham keltirib chiqarmoqda. Ushbu maqola chet tillarini o'qitishda SI ning asosiy tamoyillarini, til o'rganishni takomillashtirishda qo'llaniladigan yondashuvlarni va oliy ta'limda SI ning o'rnini o'rganishga qaratilgan. Bundan tashqari, u axloqiy jihatlarni muhokama qiladi va til o'rganishda SI dan foydalanishni optimallashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

Tadqiqot usuli

Ushbu tadqiqotda adabiyotlarni tizimli ko'rib chiqish yondashuvi qo'llanilgan bo'lib, chet til ta'limida SI ning qo'llanilishi bo'yicha o'tkazilgan tadqiqotlar tahlil qilinadi. Sharh to'rtta asosiy yo'nalishga qaratilgan:

1.Sun'iy intellekt tomonidan boshqariladigan shaxsiylashtirilgan va moslashuvchan ta'lim.

2.Interaktivlik va jalb qilish.

3.Axloqiy va pedagogik natijalar.

4.Amaliy sun'iy intellekt vositalari va strategiyalari.

Adabiyotlar sharhi

Oliy ta'limda sun'iy intellektni til o'rganishga samarali tatbiq etish uchun turli xil usullar ishlab chiqilgan. Xususan, til o'rganishda sun'iy intellekt integratsiyasining asosiy tamoyillaridan biri *shaxsiylashtirishdir*. Bunda sun'iy intellektga asoslangan tizimlar o'quvchilarning faoliyatini tahlil qilib, ta'lim mazmunini ularning ehtiyojlariga moslashtiradi. Natijada, shaxsiylashtirilgan tavsiyalar o'quvchilarga kuchsiz tomonlariga e'tibor qaratish imkonini berib, umumiy o'quv samaradorligini oshirishga yordam beradi. Masalan, Rahmanipur va boshqalarning tadqiqoti (2025) sun'iy intellektga asoslangan tabiiy tilni qayta ishlash (NLP) vositalari real vaqt rejimida nutqni tahlil qilish va grammatikani tuzatish orqali til o'rganishni qanday shaxsiylashtirishi mumkinligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalari NLPning interaktiv va moslashuvchan ta'lim muhitlarini yaratishda katta salohiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning til

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

ko'nikmalarini rivojlantirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, sun'iy intellektga asoslangan til o'rganishda *interaktivlik* ham muhim rol o'ynaydi. Chunki chatbotlar va ovozli yordamchilar suhbatlashish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Ait-Hroch & Ibrahim (2025) tadqiqotida sun'iy intellekt chatbotlari interaktiv ta'limni kuchaytirishi va XXI asr talablariga mos ta'lim muhitini yaratishda axloqiy hamda fanlararo yondashuvlarning ahamiyati aytib o'tilgan. Bundan tashqari, ushbu tadqiqotda sun'iy intellekt ta'limida axloqiy, tanqidiy va fanlararo o'lchamlarni o'z ichiga olgan dinamik ta'lim ekotizimlarini yaratish uchun o'qituvchilar, tadqiqotchilar, sanoat vakillari va siyosatchilar o'rtasida hamkorlik zarurligiga urg'u berilgan. Chatbotlar va ovozli yordamchilar real hayotdagi suhbatlarni simulyatsiya qilish imkoniyatiga ega bo'lsa, Googlening Speech-to-Text va Microsoft Azure'ning Speech Recognition kabi sun'iy intellektga asoslangan talaffuzni o'rgatish vositalari esa talaffuzni tahlil qiladi va real vaqt rejimida tuzatishlar kiritadi. Buni tasdiqlovchi misollardan biri bu Georgiou (2025) tadqiqoti bo'lib, unda sun'iy intellektning talaffuzni o'rgatishda samaradorligi tahlil qilingan. Mazkur tadqiqot Kiprdagi 117 nafar ingliz tili o'qituvchilari orasida o'tkazilgan bo'lib, natijalarga ko'ra, sun'iy intellekt talaffuz ta'limini takomillashtirishda samarali vosita ekanligi aniqlangan. Biroq, shuni ham unutmaslik kerakki, tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchilar sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishga qiziqish bildirgan bo'lsalar-da, ma'lumotlar maxfiyligi va sun'iy intellektning inson omilini almashtirishi mumkinligi borasida xavotirlar mavjud. Shu sababli, sun'iy intellektdan samarali foydalanish uchun maxsus o'quv dasturlarini ishlab chiqish zarurligi ta'kidlanadi.

Ta'kidlash joizki, sun'iy intellekt vositalari nafaqat og'zaki nutq, balki yozish ko'nikmalarini ham rivojlantirishga yordam beradi. Pratama va boshqalar (2025) tadqiqotida Grammarly va QuillBot kabi sun'iy intellekt yordamchilarining akademik yozish ko'nikmalariga ta'siri o'rganilgan. Indoneziyadagi tadqiqot natijalari QuillBotdan foydalangan talabalar dalillash, izchillik va grammatik aniqlik bo'yicha sezilarli yaxshilanishlarga erishganini ko'rsatdi. Sun'iy intellekt vositalari tezkor fikr-mulohazalar taqdim etib, o'quvchilarning mustaqilligini oshirishga yordam beradi. Shu bois, tadqiqot bunday vositalarni o'qitish metodologiyasiga integratsiya qilish va ularning uzoq muddatli ta'sirini yanada chuqurroq o'rganish zarurligini ta'kidlaydi. Xuddi shuningdek, Sofyan va Algrin (2025) tadqiqotida talabalarning ChatGPT haqidagi tasavvurlari o'rganilib, undan yozish jarayonini takomillashtirishda foydalanishga bo'lgan umumiy ijobiy munosabatlar aniqlangan. Ushbu tadqiqot

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

natijalari shuni ko'rsatadiki, ChatGPT tezkor fikr-mulohazalarni taqdim etib, g'oyalarni ishlab chiqishni osonlashtiradi va grammatik aniqlikni oshirishga yordam beradi; vaqtni boshqarish va lug'atni kengaytirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ammo, talabalar, noto'g'ri ma'lumotlar, vositaga qaramlik va tarmoq bilan bog'liq muammolarni ham qayd etganlar. Bundan kelib chiqib, tadqiqot ChatGPTdan qo'shimcha vosita sifatida foydalanish zarurligini hamda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozimligini ta'kidlaydi.

Barcha afzalliklarga qaramay, ta'limda sun'iy intellektning axloqiy oqibatlarini borasida ham bir qator xavotirlar mavjud. Masalan, Yilmaz Virlan va Tomak (2025) tadqiqoti sun'iy intellekt vositalarining til o'rganishdagi rolini va turk ingliz tili o'qituvchilarining qarashlarini o'rgandi. Istanbulda o'tkazilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'qituvchilar sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishga nisbatan optimistik bo'lsalar-da, ehtiyotkor yondashuvni ham afzal ko'rishadi. Ular sun'iy intellekt yuklamani kamaytirishini va ta'limni qo'llab-quvvatlashini e'tirof etgan, ammo, uning ijodkorlik va akademik halollikka ta'siri borasida xavotir bildirganlar. Shu sababli, tadqiqot sun'iy intellekt vositalarini ehtiyotkorlik bilan qo'llash va ularning ta'lim jarayoniga ta'sirini chuqurroq o'rganish zarurligini ta'kidlaydi.

Natijalar

Turli sun'iy intellekt ilovalarining tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt yordamida til o'rgatish ham og'zaki, ham yozma muloqotni qo'llab-quvvatlaydi, bu esa til o'rganishni yanada samarali va qulay qiladi. Biroq, o'qituvchilarni tayyorlash zarurati, axloqiy muammolar va texnologiyalarga qaramlik xavfi kabi muammolar saqlanib qolmoqda. Olingan natijalarga ko'ra, sun'iy intellekt an'anaviy o'qitish usullari bilan birgalikda qo'llanilganda eng samarali bo'lib, til o'rgatishga muvozanatli yondashuvni ta'minlaydi. Inson tomonidan boshqariladigan ta'limni saqlab qolgan holda, sun'iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlaydigan boy ta'lim muhitini yaratishlari mumkin. Chet til ta'limida sun'iy intellektning afzalliklarini maksimal darajada oshirish uchun quyidagi **amaliy tavsiyalar** taklif etiladi:

1. O'qituvchilar uchun treninglar: O'qituvchilar sun'iy intellekt imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish va undan til ta'limida foydalanish bilan bog'liq muammolarni hal qilish uchun uni integratsiyalash bo'yicha o'qitilishi kerak.

2. Aralash ta'lim yondashuvi: Sun'iy intellekt har tomonlama ta'lim tajribasini saqlab qolish uchun inson o'qituvchilarini almashtirmasdan, an'anaviy o'qitish usullarini to'ldirishi kerak.

XORIJIY TILLARNI O'QITISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR NAZARIYANING AMALIYOTGA TATBIQI

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjumani

3. Axloqiy normalarni joriy etish: Muassasalar til ta'limida ma'lumotlar maxfiylik, adolatlilik va sun'iy intellektdan mas'uliyatli foydalanish bo'yicha aniq ko'rsatmalar belgilashi lozim.

4. Tanqidiy fikrlashni rag'batlantirish: Talabalarni sun'iy intellekt yaratgan kontentni tekshirish va akademik halollikni saqlash uchun tanqidiy munozaralarga jalb qilish lozim.

Xulosa. Sun'iy intellektning chet tillarini o'qitishda joriy etilishi, bir tomondan, shaxsiylashtirilgan ta'lim, interaktiv metodlar va avtomatlashtirilgan baholash tizimlari orqali ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Boshqa tomondan esa, bu texnologiyalar o'quv jarayonini sezilarli darajada o'zgartirib, ta'lim mazmunini moslashtirish imkoniyatini yaratadi. Xususan, chatbotlar, nutqni aniqlash texnologiyalari hamda aqlli yozish yordamchilari o'quvchilarning faolligini oshirishga va ta'lim natijalarini yaxshilashga yordam beradi. Biroq, shuni ham unutmaslik kerakki, bu jarayonda ma'lumotlar maxfiylik, noto'g'ri kontent ishlab chiqarish hamda texnologiyaga ortiqcha bog'lanish kabi xavf-xatarlar mavjud bo'lib, ularni ehtiyotkorlik bilan boshqarish zarur. Shu sababli, ta'lim jarayonida sun'iy intellekt imkoniyatlarini inson omili bilan uyg'unlashtirgan gibrid model eng samarali yondashuv sifatida qaraladi. Bunda sun'iy intellekt ta'lim jarayonini optimallashtirish imkoniyatiga ega bo'lsa-da, ayni paytda, o'qituvchilar ijodkorlik, madaniy kompetensiya va axloqiy me'yorlarni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shu bois, kelajakdagi tadqiqotlar sun'iy intellekt texnologiyalarining inklyuziv va mas'uliyatli tatbiq etilishini ta'minlashga qaratilishi lozim.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Ait-Hroch, A., & Ibrahimi, A. (2025). Integrating AI Tools in Blended Language Training: Enhancing Language Skills Development in University Students. In *Personalized Learning and Students' Skill Development*. IGI Global.
2. Georgiou, G. P. (2025). *Artificial Intelligence in Pronunciation Teaching: Use and Beliefs of Foreign Language Teachers*. arXiv Preprint.
3. Pratama, Y., Fridolini, F., & Pitaloka, R. M. (2025). *The Impact of AI Quillbot in Improving Student Writing Ability to Write Argumentative Essays*. *Journal of English Education*, 14(5).
4. Rahmanipur, A., Shokri, M., & Heidarnia, M. (2025). *Improved Personalized Language Learning for English Learners: A Systematic Review of NLP's Impact*. ResearchGate.
5. Sofyan, D., & Algrin, A. H. (2025). *EFL Students' Perceptions Toward ChatGPT as a Writing Instrument*. *English Language Teaching and Linguistics Journal*.